

Στρες των Δικαστών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους: ανάλυση πορισμάτων έρευνας σε Δικαστές στις Η.Π.Α – σύγκριση με αντίστοιχες παρατηρήσεις σε Έλληνες Δικαστές – προβληματισμοί.

ΕΚΠΟΝΗΣΗ: Αναστασία Ξηρογιάννη, Πρόεδρος Πρωτοδικών, Υπ.Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου, Φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών “Ψυχιατροδικαστικής” του ΕΚΠΑ.

Ο όγκος της εργασίας του Δικαστή, η καθημερινή διαχείριση κρίσεων, η συνεχής προσπάθεια αποφόρτισης των διαδικών και εξεύρεσης λύσης, σε συνδυασμό με τους λοιπούς κοινωνικούς ρόλους εκάστου Δικαστικού Λειτουργού [γονέας, σύντροφος, σύζυγος, φίλος, τέκνο που φροντίζει τους γονείς του κλπ] αποτελούν τις περισσότερες φορές στρεσογόνους παράγοντες, με αποτέλεσμα την ψυχολογική και συναισθηματική επιβάρυνση της υγείας του. Ειδικότερα, οι Δικαστές πρέπει να εκφράζουν σε κάθε έννομη τάξη την δικαιοσύνη, την ανεξαρτησία, την υπομονή, την ακεραιότητα, κατά το χειρισμό δύσκολων υποθέσεων ενδο-οικογενειακής βίας, ακραία βίαιων εγκλημάτων, ενώ παράλληλα εκτίθενται στην αδιάκοπη κριτική και παρατήρηση από τα Μ.Μ.Ε, τους εμπλεκόμενους φορείς, το θύμα και τον θύτη. Το ερώτημα που ανακύπτει είναι πώς θα διαμορφωθεί μια ισορροπία ανάμεσα στην ανάγκη του Δικαστή να είναι ανθρώπινος και να συναισθάνεται την σημασία του λειτουργημάτος του και την ανάγκη να διατηρεί την επαγγελματική απόσταση που απαιτείται για τον ορθό χειρισμό μιας υπόθεσης.

Θα αναφερθούν τα πορίσματα έρευνας που διεξήχθη από τους *PETER G. JAFFE, CLAIRE V. CROOKS, BILLIE LEE DUNFORD-JACKSON, και JUDGE MICHAEL TOWN* [δημοσιευμένη στο Περιοδικό *“Juvenile and Family Court Journal – Fall 2003, σελ.1-9*] σε 105 Δικαστές που υπηρετούσαν σε Δικαστήρια των Η.Π.Α τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο και συμμετείχαν σε 4 workshops: Τα τρία είχαν τον τίτλο *“Enhancing Judicial Skills in Domestic Violence Cases”* και οργανώθηκαν από το Εθνικό Συμβούλιο Δικαστών Ανηλίκων και Οικογενειακού Δικαστηρίου [*“National Council of Juvenile and Family Court Judges”*] και το Ίδρυμα Πρόληψης Ενδο-οικογενειακής Βίας των Η.Π.Α, ενώ το τέταρτο οργανώθηκε από την Ένωση Αμερικανών Δικαστών επί του θέματος της ενδο-οικογενειακής βίας. Τα πορίσματα της έρευνας αφορούν τρεις τομείς: τα συμπτώματα του “έμμεσου τραύματος” [*«Vicarious trauma»*] στους Δικαστές, τις στρατηγικές αντιμετώπισης και πρόληψης. Τέλος, θα επιχειρηθεί σύγκριση των αποτελεσμάτων της έρευνας με αντίστοιχες παρατηρήσεις στους Έλληνες Δικαστές και θα επακολουθήσει γόνιμος προβληματισμός όσον αφορά την υιοθέτηση καλών πρακτικών πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου αυτού, προς το προσδοκώμενο αποτέλεσμα της ποιοτικότερης απονομής της δικαιοσύνης.

Τα συμπτώματα του έμμεσου τραύματος [“vicarious trauma”], οι στρατηγικές αντιμετώπισης και οι προτάσεις πρόληψης ερευνήθηκαν σε 105 Δικαστές. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ένα αυτο-αναφερόμενο ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε για αυτή την έρευνα. Η πλειοψηφία των Δικαστών (63%) ανέφεραν ένα ή περισσότερα συμπτώματα που αναγνώρισαν ως σχετιζόμενα με εμπειρίες έμμεσου τραύματος. Οι γυναίκες Δικαστές ανέφεραν περισσότερα συμπτώματα, όπως και οι Δικαστές με 7 ή περισσότερα έτη εμπειρίας. Επιπροσθέτως, οι γυναίκες Δικαστές ανέφεραν σε μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίες εσωτερίκευσης, ενώ οι Δικαστές με περισσότερη εμπειρία ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα εξωτερίκευσης/συμπτώματα εχθρικότητας. Οι στρατηγικές αντιμετώπισης και πρόληψης ήταν πολυποίκιλες (π.χ προσωπικές, επαγγελματικές και κοινωνικές) και υπογράμμισαν την ανάγκη για βαθύτερη διερεύνηση αυτού του φαινομένου και κοινωνική υποστήριξη στους Δικαστές.

Αποτελέσματα έρευνας:

Συνολικά, ποσοστό 63% των Δικαστών ανέφεραν ότι βίωσαν ένα ή περισσότερα συμπτώματα VT, για μικρή ή μεγάλη χρονική περίοδο. Οι γυναίκες Δικαστές ήταν σημαντικά πιθανότερο σε σχέση με τους άντρες Δικαστές (73% vs. 54%) να αναφέρουν την παρουσία ενός ή περισσότερων συμπτωμάτων, ενώ επιπρόσθετα ανέφεραν περισσότερα κατά μέσο όρο συμπτώματα. Καθοριστικός ήταν και ο παράγοντας των ετών εμπειρίας. Δικαστές με μεγαλύτερη από έξι χρόνια εμπειρία ήταν πιθανότερο να αναφέρουν την παρουσία ενός ή περισσότερων συμπτωμάτων. Οι Δικαστές με περισσότερη εμπειρία επίσης ανέφεραν ένα σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό συμπτωμάτων από αυτούς με λιγότερα έτη εμπειρίας. Τα συμπτώματα που αναφέρθηκαν είχαν ένα μεγάλο εύρος λειτουργικότητας, περιλαμβάνοντας διαπροσωπικές δυσκολίες (π.χ απουσία ενσυναίσθησης, ανοχής στους άλλους), συναισθηματικό στρες (π.χ κατάθλιψη, αίσθηση απομόνωσης), ψυχοσωματικά συμπτώματα (π.χ δυσκολία στον ύπνο, απώλεια όρεξης), συμπτώματα διαταραχής της σκέψης (π.χ δυσκολία συγκέντρωσης) και σε άλλες περιπτώσεις υπήρξε ιατρική διάγνωση Μείζονος καταθλιπτικής διαταραχής, διαταραχής μετατραυματικού στρες. Τα συνηθέστερα αναγνωρισμένα συμπτώματα είναι τα κάτωθι:

Βραχυχρόνια: Προβλήματα ύπνου: ποσοστό 17%

Έλλειψη ανοχής των άλλων: ποσοστό 11%

Σωματικές ενοχλήσεις: ποσοστό 8%

Μακροχρόνια: Προβλήματα ύπνου: ποσοστό 7%

Κατάθλιψη: ποσοστό 5%

Αίσθηση απομόνωσης: ποσοστό 5%

Στρατηγικές αντιμετώπισης:

Οι Δικαστές κλήθηκαν να αναγνωρίσουν στρατηγικές αντιμετώπισης που χρησιμοποιούν οι ίδιοι για να διαχειριστούν τα συμπτώματα VT. Οι στρατηγικές αυτές ταξινομήθηκαν σε τρεις κατηγορίες: **προσωπικές, επαγγελματικές και κοινωνικές**. Δεν υπήρξαν σημαντικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά το φύλο των Δικαστών ως προς τον αριθμό των στρατηγικών που χρησιμοποιούν. Ωστόσο, η πλειονότητα των επιλεγμένων στρατηγικών αφορούσαν τον τομέα της προσωπικής στρατηγικής. Από τους 105 Δικαστές, ποσοστό 73% παρείχε τουλάχιστον μία στρατηγική πρόληψης. Αυτές οι στρατηγικές περιλάμβαναν **τη διατήρηση ισορροπίας μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής, την ανάπτυξη υγιούς φιλοσοφίας ζωής και τη διατήρηση της αίσθησης του χιούμορ**. Οι στρατηγικές αυτές ανταποκρίνονται στο μοντέλο ABC για το VT, το οποίο αναγνωρίζει τρεις περιοχές παρέμβασης (Saakvitne & Pearlman, 1996): την σημασία της Επίγνωσης [“Awareness” (π.χ να αφουγκράζεσαι τις ανάγκες του άλλου, τα όρια, τα συναισθήματα κλπ)], της Ισορροπίας [“Balance” (π.χ μεταξύ δραστηριοτήτων, ιδίως μεταξύ εργασίας, παιχνιδιού και ξεκούρασης)] και της Σύνδεσης [“Connection (στον εαυτό σου, στους άλλους και σε κάτι μεγαλύτερο) (Saakvitne & Pearlman, 1996)].

Αν και πολλοί συμμετέχοντες στην έρευνα Δικαστές αναγνώρισαν τη σημασία της κοινωνικής στήριξης, η πραγματικότητα είναι ότι κάποιοι Δικαστές “εργάζονται στην απομόνωση, δεν έχουν τη δυνατότητα να συμβουλευτούν άλλους για μια υπόθεση, χειρίζονται υποθέσεις βίαιων αδικημάτων, λαμβάνουν βαρύνουσας σημασίας αποφάσεις και είναι υποχρεωμένοι να κρατούν το στόμα τους κλειστό για τα πάντα (Zimmerman, 2002, Makin, 2002, p.1). Μια ακόμη σημαντική πτυχή της αντιπαράθεσης μεταξύ των αναγκών των Δικαστών και της επικρατούσας δικαστηριακής κουλτούρας σχετίζεται με τον όγκο της δουλειάς. Κατά την αναφορά σε στρατηγικές αντιμετώπισης και πρόληψης, πολλοί Δικαστές κάνουν λόγο για την ανάγκη ισορροπίας και την τοποθέτηση ορίων μεταξύ εργασίας και ελεύθερου χρόνου. Ταυτόχρονα, πολλοί Δικαστές που μετέχουν στην έρευνα, αναγνωρίζουν την διαρκώς αυξανόμενη πίεση να χειριστούν γρήγορα όλο και περισσότερο όγκο υποθέσεων, ενώ από την άλλη πλευρά αναφέρουν τα πλεονεκτήματα της σωστής διοικητικής υποστήριξης που ενδέχεται να είναι πιο εμφανής σε εξειδικευμένα Δικαστήρια με την υποβοήθηση οργανωμένης Δικαστικής Αστυνομίας και κατάλληλου διοικητικού προσωπικού.

Σύγκριση των πορισμάτων της έρευνας με την ελληνική πραγματικότητα: Προβληματισμοί

Οι δυσκολίες και τα προβλήματα που ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν οι Αμερικανοί Δικαστές οι οποίοι συμμετείχαν στην παρουσιασθείσα έρευνα, είναι κοινά και στους Έλληνες Δικαστές: Ο τεράστιος όγκος εργασίας, η καθημερινή έκθεσή τους σε ιδιαίτερης βιαιότητας υποθέσεις όπως υποθέσεις σεξουαλικής ή σωματικής κακοποίησης παιδιών, παιδικής πορνογραφίας, ενδο-οικογενειακής βίας, ιδιαίτερα ειδεχθών εγκλημάτων κλπ, και οι τριτοκοσμικές – τις περισσότερες φορές – συνθήκες εργασίας στα Δικαστήρια της χώρας [έλλειψη καθαριότητας, μη επαρκής αριθμός γραφείων, έλλειψη προσωπικού για την υποβοήθηση του Δικαστή] επιβαρύνουν σε μεγάλο βαθμό την ψυχοσυναισθηματική αλλά και σωματική υγεία των Δικαστών στην Ελλάδα. Εργάζονται σε συνθήκες απομόνωσης, βιώνουν πολυποίκιλα συμπτώματα VT, πάσχουν κατά μεγάλο ποσοστό από σοβαρά προβλήματα υγείας (π.χ μυοσκελετικά προβλήματα λόγω της πολύωρης καθιστικής εργασίας και του βάρους των δικογραφιών, αυτοάνοσα νοσήματα κλπ). Συνεπώς, αναδεικνύεται η ανάγκη διερεύνησης των αντίστοιχων στρεσογόντων παραγόντων και στο ελληνικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης, ενώ η υιοθέτηση από την Πολιτεία στρατηγικών επιμόρφωσης και υποβοήθησης του Δικαστή προς αυτή την κατεύθυνση αλλά και η αναδιάρθρωση των συνθηκών άσκησης του δικαστικού λειτουργήματος, αναμφισβήτητα θα βελτιώσει την ποιότητα απονομής της δικαιοσύνης στη χώρα μας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας!!!